

*Bu makale benzerlik taramasına tabi tutulmuştur.
Araştırma Makalesi/Research Article*

ÖĞRETMEN YETİŞTİRME PROGRAMLARINA GİRİŞTE ÖĞRENCİ BAŞARISINDAKİ DEĞİŞİMLER**

Sevim AŞİROĞLU*

Öz

Bu araştırmanın amacı 2003-2016 yılları arasında öğretmen yetiştirme programlarına giren öğrencilerin başarılarındaki değişimleri ortaya koymaktır. Tarama modeli ile yürüten araştırmada veriler öğrenci seçme ve yerleştirme merkezi tercih kılavuzlarında yer alan başarı yüzdelerinden elde edilmiştir. Araştırma 20 üniversite ve 16 tür öğretmenlik programı ile sınırlıdır. Her sınav sisteminin geçerli olduğu yıllar, kendi içinde karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlik programlarına genellikle orta düzey ve üzerinde başarıya sahip öğrencilerin alındığı görülmüştür. Ancak, 2011'den sonra sınıf öğretmenliği; 2012'den sonra fen bilimleri ile ilgili programlara düşük başarılı öğrenciler alınmaya başlamıştır. 2012-2014 yılları arasında ise ilköğretim matematik öğretmenliği, 2013 ve 2014'de matematik öğretmenliği programlarında düşük başarılı öğrenciler alınmıştır. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık, zihin engelliler öğretmenliği, okulöncesi öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği programlarında ise öğrenci başarısı orta seviyenin altına düşmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Eğitimi, Öğretmen Yetiştirme Programları, Başarı

CHANGES IN STUDENT SUCCESS IN INTRODUCTION TO TEACHERS' EDUCATION PROGRAMS

Abstract

The aim of this study is to reveal the changes in the success of the students who entered the teaching programs between 2003-2016. In the research conducted with the screening model, the data were obtained from the success rates obtained from the student selection and placement center preference guides. The research is limited to 20 universities and 16 types of teaching programs. The years in which each exam system is valid have been compared within itself. As a result, it has been observed that generally students who have medium or higher achievement in teaching programs are taken. However, after 2011, the class teacher; After 2012, students with low-level science programs started to be accepted. Between 2012-2014, primary school mathematics teacher, in 2013 and 2014, low achievement students were included in mathematics teaching programs. Guidance and psychological counseling, teacher training for the mentally disabled, pre-school teacher, and Turkish teacher programs did not fall below the average level.

Key Words: Teacher Training, Teacher Training Programs, Success

GİRİŞ

Nitelikli bir eğitim nitelikli öğretmenler aracılığıyla mümkündür. Öğrencilere yirmibirinci yüzyıl becerilerinin edindirilmesi için öğretmenlerin de bu becerilere sahip olması gerekir. Öğretmenlerin hem nitelikli olması hem de yirmibirinci yüzyılın gerektirdiği tüm becerilerle donatılması iyi işleyen öğretmen eğitimi programları ile mümkündür. Öğretmen eğitim programlarının girdilerini oluşturan en önemli unsurlardan birisi öğretmen adaylarının

* Dr. Öğretim Üyesi, Maltepe Üniversitesi, scamuzcu@gmail.com, orcid.org/0000-0002-6528-4177

** Bu araştırmanın bir kısmı Maltepe Üniversitesi Eğitim Zirvesi toplantısında 10.05.2018'de poster olarak sunulmuştur.

hazırbulunuşluk seviyeleridir. Türkiye’de öğretmenlerin bugüne kadar nasıl seçilip, yetiştirildiğine özetle bakıldığında, öğretmen eğitim sisteminin ilk temellerinin Tanzimat döneminde 1848-1868 yılları arasında “Darümuallimin-i Rüşdi” adı altındaki kurumlar ile başladığı görülmektedir (Yıldırım ve Vural, 2014). 1868 yılında ise Darümuallimîn-i Sıbyan açılmıştır (Akyüz, 2008). 1926 yılında John Dewey’nin katkıları ile ilköğretmen okulları ve Köy Muallim Mektepleri kurulmuştur (Ergün, 2006). 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile 1982 yılından itibaren öğretmen yetiştiren yüksekokullar, enstitüler, akademiler eğitim fakültelerine dönüştürülmüştür. Eğitim Yüksekokullarının eğitim süreleri YÖK’ün 23 Mayıs 1989 tarihinde aldığı 89.22.876 sayılı kararla dört yıla çıkarılmıştır. MEB öğretmen açığını hızlı bir şekilde kapatabilmek için üniversitelerin lisans programlarından mezun olan herkese pedagojik formasyon kursları açmıştır. Bu durum ihtiyaçtan fazla sınıf öğretmenin yığılmasına sebep olmuştur (YÖK, 2007a).

1997 yılında eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması kararı alınmıştır. Öğretmen yetiştirme işi eğitim fakültelerinin yanında fen-edebiyat fakültelerine de verilmiştir. Tezsiz yüksek lisans programları uygulanmaya başlamıştır. Bu dönemlerden sonra Milli Eğitim Bakanlığı ile üniversiteden öğretmen yetiştiren fakülteler arasındaki iletişimsizlikten ötürü ihtiyaç ve mezun olan öğretmen arasında dengesizlikler yaşanmıştır. Tezsiz yüksek lisans programlarının yüksek lisans seviyesinde ders vermede yetersizliği sorunu gündeme gelmiştir (Azar,2011). 1994-1998 yılları arasında YÖK ve Dünya Bankası işbirliğiyle “Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesi” adıyla bir proje gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de öğretmen eğitimi standartları belirlenmiştir. Öğretmenlik formasyonu dersleri yeniden düzenlenmiş ve sayıları arttırılmıştır. Bu derslerin alan dersleriyle paralel hale getirilmesi amaçlanmıştır. Yan alan uygulaması başlatılmıştır. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programları açılmıştır (YÖK, 1999).

2006-2007 yılında eğitim fakültelerinin yeniden yapılanması süreci revize edilmiştir. Fen-Edebiyat fakültesi öğrencilerine ağırlık not ortalamalarında başarı şartını sağlamaları koşulu ile pedagojik formasyon dersleri, beşinci yarıyıldan itibaren, dört yarıyıldan verilmeye başlanmıştır (YÖK, 2007a). Öğretmen adaylarının genel kültür dersleri arttırılmıştır, seçmeli ders olanakları getirilmiştir, uygulama ders saatleri azaltılmış ve son olarak 3,5 yıl alan + 1,5 yıl meslek bilgisi eğitiminden vazgeçilmiş, meslek bilgisi dersleri sürece yayılmıştır. 2010 yılında YÖK tarafından yapılan dördüncü bir düzenlemede ise eğitim fakültelerinden mezun olan ve fen-edebiyat fakülteleri mezunu olup pedagojik formasyon eğitimini başarı ile tamamlayan öğrenciler öğretmen olarak görev yapabilme hakkına sahip olmuşlardır. 2010 yılında alınan bir kararla tezsiz yüksek lisans uygulaması kaldırılarak, yerine iki yarıyıllık pedagojik formasyon eğitimi verilmeye başlanmıştır. Fen-Edebiyat fakültesi öğrencilerinin lisans diploma notuna bakılarak pedagojik formasyon eğitimine başvurabilmeleri sağlanmıştır (Kartal, 2011).

19. Milli Eğitim Şurası’nda (2014) öğretmen niteliğinin arttırılması ile ilgili bazı kararlar alınmıştır. Bu kararlar arasında üniversite sınavı aracılığı ile öğretmenlik programlarına yerleşen öğrencilerin puan türlerinin gözden geçirilmesi, çoklu değerlendirmelerle öğretmenlik programlarına öğrenci kabul edilmesi, öğretmenlere yönelik hizmet öncesi eğitimin kalitesinin arttırılması gibi konular vardır.

Türkiye’de eğitim fakültelerinden önce öğretmen yetiştiren kurumlara (İlköğretmen Okulları, Köy Enstitüleri, Yüksek Öğretmen Okulları) öğrenci seçilirken okul başarısı, kişilik ve ahlaki durumu, sağlık durumu ve merkezi sınavlarda aldığı puanlara bakılmıştır. Daha sonraki dönemlerde ise öğretmenlerin lisans programlarına seçimi için sadece üniversite sınav puan üstünlüğü dikkate alınmıştır. İlköğretmen okulları, köy enstitüleri, yüksek öğretmen okullarının varlığını gösterdiği dönemlerde öğretmen açığı çok fazla olduğu için öğretmen istihdamında herhangi bir eleme sistemi kullanılmamıştır (Uygun, 2010). 1999 yılından itibaren ise öğretmenler Devlet Memurluğu Sınavı (DMS), 2002 yılından itibaren KPSS ile atanmaya

başlamıştır (Bahar, 2006). 2013 yılından itibaren KPSS sınavı kapsamına öğretmenlik alan bilgisi uygulaması getirilmiştir (ÖSYM, 2013b). 17 Nisan 2015 tarih ve 29329 sayılı Resmi Gazete de yayımlanan yönetmeliğe göre, öğretmenler KPSS puan üstünlüğüne göre atanmaya, atandığı ilk yıl aday öğretmen statüsünde çalışarak, yılın sonunda performans değerlendirme sonuçlarına göre yazılı ve sözlü sınavlara girmeye hak kazanmaya başlamışlardır. Ağustos/2016 tarihli 29790 sayılı Resmi Gazete'ye göre MEB sözleşmeli öğretmen istihdamına dair yönetmelik ile sözleşmeli öğretmen istihdam etmeye başlamıştır. Bu uygulamada her bir branş kontenjanının üç (3) katı kadar aday KPSS puan üstünlüğüne göre mülakata davet edilip, mülakat puanına göre atamalar gerçekleştirilmiştir.

Öğretmenin eğitimin kalitesinde ve öğrenci başarısında en önemli rolü oynadığını ve eğitimde başarılı ülkelerin öğretmen kalitesine önem verdiklerini öne süren araştırmalar bulunmaktadır (Ateş ve Burgaz, 2014; Sahlberg, 2007). Örneğin uluslararası sınavlara göre başarılı öğrencilerin olduğu Finlandiya'da başarılı ve istekli öğrenciler öğretmenlik eğitimi için seçilmektedirler. Öğrenciler bu ülkede öncelikle Türkiye'de bugüne kadar uygulanan üniversite sınavlarına benzeyen bir sınava girmekte, başarılı olmaları ise üç aşamalı (teorik sınav, mülakat, örnek ders şeklinde) bir kabul testine girmektedirler (Malaty, 2006).

Öğretmen yetiştirme programları ile ilgili araştırmaların programın tarihsel süreçleri (Akdemir, 2013) başka ülkeler ile Türkiye'nin karşılaştırılması, uygulama okulları ve öğretmen adaylarına yönelik tarama ve deneysel modellerin kullanıldığı araştırmalar şeklinde olduğu görülmektedir (Yıldırım, 2013) Bu görüşü destekleyen Yıldırım'a göre Türkiye'de öğretmen eğitiminin girdi boyutunu araştıran araştırmalar öğrenci profiline ve programlara odaklanmaktadır. Öğrenci profilinde ise daha çok öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve algılar üzerinde çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan Kiraz, Aksu, Daloğlu, Demir ve Yıldırım'ın (2010) çalışmasında eğitim fakültelerini tercih eden öğrencilerin eğitim görüşleri incelenmiştir. Öğretmen eğitiminin girdi boyutunda başarının incelenmesine dair bir araştırmaya rastlanmamıştır. Buna karşın, öğretmenlik mesleğini seçen öğrencilerin mezun olduktan sonraki başarı durumlarını inceleyen birçok araştırma (Bahar, 2006; Safran, Kan, Üstündağ, Birbudak ve Yıldırım, 2014) mevcuttur.

Türkiye'de Cumhuriyet'in ilan edildiği günlerden bugüne kadar öğretmenlik programları ile ilgili birçok uygulama görülmüştür. Bu uygulamalar her dönem nitelikli öğretmen yetiştirme konusunda eleştirilere maruz kalmıştır. Öğretmen niteliğini etkileyebilecek faktörlerden biri ise öğretmenlik programlarına girişteki başarı durumlarıdır. Bu araştırma ise öğretmenlik programlarına yerleşen öğrencilerin yıllar içindeki başarı değişimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırma sorularına cevap aranmıştır:

2003-2005, 2006-2009, 2010-2011, 2012-2016 dönemleri içinde;

1. Ortalama yüzdeler dilim değerlerine göre sözel/TS ağırlıklı öğretmenlik programlarına girişte öğrenci başarısındaki değişimler nedir?
2. Ortalama yüzdeler dilim değerlerine göre sayısal/MF ağırlıklı öğretmenlik programlarına girişte öğrenci başarısındaki değişimler nedir?
3. Ortalama yüzdeler dilim değerlerine göre EA/TM ağırlıklı öğretmenlik programlarına girişte öğrenci başarısındaki değişimler nedir?

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'deki her coğrafi bölgenin temsili olabileceği düşünülerek seçilen 20 adet (2'si vakıf, 18'i devlet) üniversite oluşturmuştur. Bu üniversitelerin bünyesinde yer alan 16 tür öğretmenlik programı araştırma kapsamında ele alınmıştır. Araştırma kapsamındaki programların adları şöyledir: Bilgisayar ve öğretim teknolojileri Öğretmenliği (BTÖ), Biyoloji Öğretmenliği (BÖ), Coğrafya Öğretmenliği (CÖ),

Fen bilgisi Öğretmenliği (FBÖ), Fizik Öğretmenliği (FÖ), İlköğretim Matematik Öğretmenliği (İMÖ), Kimya Öğretmenliği (KÖ), Matematik Öğretmenliği (MÖ), Okulöncesi Öğretmenliği (OÖ), Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD), Sınıf Öğretmenliği (SÖ), Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (SBÖ), Tarih Öğretmenliği (TÖ), Türk Dili Edebiyatı Öğretmenliği (TDÖ), Türkçe Öğretmenliği (TÜÖ), Zihin Engelliler Öğretmenliği (ZÖ).

Veriler ve Toplanması

Veriler ÖSYM tarafından yayınlanan yükseköğretim kurumları ve kontenjanları kılavuzlarından elde edilmiştir. Verilerine ulaşılabilen yıllar 2003-2016 yılları arasındadır. İkili eğitim yapan programlar, vakıf üniversitelerinin ücretli programları ve açık öğretim programları dâhil edilmemiştir. 2002 ve 2017 verilerine ulaşılabilmemiştir ama bu yılların ait oldukları üniversite sınav sisteminde yıllar karşılaştırılmadığı için dâhil edilmemiştir. 2016 yılında ise BTÖ, KÖ ve OÖ programlarının türü değiştiği için bu yıl sadece bu programların verileri dahi edilmemiştir. Ayrıca öğretmenlik programlarına yerleşen tüm öğrencilerin verilerine ulaşamadığı için, en son yerleşen öğrencilerin yüzdeler dilimleri ile sınırlanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Bu araştırmada, 2003-2016 yılları arasında öğretmenlik programlarına kendi alanlarında yerleşen öğrencilerin ağırlıklı ortaöğretim başarı puanı (AOBP) katsayısına göre hazırlanan başarı sıralamaları analiz edilmiştir. Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından 2002-2005 yıllarındaki veriler yüzdeler dilim olarak, 2006 yılı ve sonrasındaki yıllar için başarı sıralaması olarak verilmiştir. Yıllar arasındaki değişimleri karşılaştırabilmek için 2006 yılı ve sonrasındaki yıllara ait başarı sıralamaları yüzdeler dilimlere dönüştürülmüştür.

1999 - 2017 yılları arasında üniversite giriş sınav sisteminde çeşitli değişiklikler olmuştur. Dolayısıyla her sistemin verileri kendi içinde ele alınmış ve yıllar ait oldukları sistem içinde karşılaştırılmıştır. Araştırmada öğrenci bazındaki yüzdeler dilimlere ulaşamaması bir sınırlılık teşkil etmiştir. Bu sebeple tanılayıcı istatistik yöntemler kullanılmıştır.

Üniversite sınavı 1999 - 2009 yılları arasında tek basamaklı olarak, 2010 - 2017 yılları arasında ise iki basamaklı olarak uygulanmıştır. 2017 yılında üniversite sınavlarında kısa cevaplı sorulara yer verilmiştir. Ayrıca yıllar içinde sınavların içeriğinde, kat sayılarında değişiklikler yapılmıştır. Tüm değişiklikler tablo 1'de özetlenmiştir (ÖSYM 2002, ÖSYM 2003, ÖSYM 2004, ÖSYM 2005, ÖSYM 2006, ÖSYM 2007, ÖSYM 2008, ÖSYM 2009, ÖSYM 2010, ÖSYM 2011, ÖSYM 2012, ÖSYM 2013a, ÖSYM 2014, ÖSYM 2015, ÖSYM 2016, ÖSYM 2017).

Tablo 1. Üniversite Sınav Sistemindeki Değişimler

DEĞİŞİKLİK ALANI	SINAV SİSTEMLERİ					
	1999-2002	2003-2005	2006-2009	2010-2011	2012-2016	2017
Sınavın Uygulama Biçimi	Tek basamaklı	Tek basamaklı	Tek basamaklı	İki basamaklı	İki basamaklı	İki basamaklı
İçerik	Ortaöğretim ve lise 1. sınıf eğitim programları	Ortaöğretim ve lise 1. sınıf öğretim programları	Tüm lise öğretim programları	Lise eğitimini dört yılda tamamlanmasıyla, tüm lise öğretim programları	Lise eğitim programları	Lise eğitim programları
Soru Tipi	Çoktan Seçmeli	Çoktan Seçmeli	Çoktan Seçmeli	Çoktan Seçmeli	Çoktan Seçmeli	Çoktan Seçmeli ve kısa cevaplı
Soru Sayısı	180	180	195	120 (YGS), 160 (LYS)	120 (YGS), 160 (LYS)	120 (YGS), 160 (LYS)
AOBP Kat sayı	Kendi alanında tercih yapanlar: 0,5 Alan dışı: 0,2	Kendi alanında tercih yapanlar: 0,8 Alan dışı: 0,3	Kendi alanında tercih yapanlar: 0,8 Alan dışı: 0,3	Kendi alanında tercih yapanlar: 0,15 Alan dışı: 0,12	Herkes için tek katsayı: 0,12	Herkes için tek katsayı: 0,12

Yukarıda anlatılan değişikliklere ilaveten, araştırma dâhilindeki öğretmenlik programları için gerekli olan üniversite puan türleri yıllara göre değişmiştir. Bu değişiklikler tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırma için seçilen öğretmenlik programları için gerekli olan üniversite puan türlerindeki değişimler

Programlar	1999-2005	2006-2009	2010-2015	2016
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği	SAY	SAY-1	YGS-1	MF-1
Biyoloji Öğretmenliği	SAY	SAY-2	MF-2	MF-2
Coğrafya Öğretmenliği	SÖZ	SÖZ-2	TS-1	TS-1
Fen Bilgisi Öğretmenliği	SAY	SAY-2	MF-2	MF-2
Fizik Öğretmenliği	SAY	SAY-2	MF-2	MF-2
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	SAY	SAY-2	MF-1	MF-1
Kimya Öğretmenliği	SAY	SAY-1	YGS-2	MF-2
Matematik Öğretmenliği	SAY	SAY-2	MF-1	MF-1
Okul Öncesi Öğretmenliği	EA	EA-1	YGS-5	LYS
Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık	EA	EA-2	TM-3	TM-3
Sınıf Öğretmenliği	EA	EA-2	TM-2	TM-2
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	SÖZ	SÖZ-2	TS-1	TS-1
Tarih Öğretmenliği	SÖZ	SÖZ-2	TS-1	TS-1
Türk Dili Edebiyatı Öğretmenliği	SÖZ	SÖZ-2	TS-2	TS-2
Türkçe Öğretmenliği	SÖZ	SÖZ-2	TS-2	TS-2
Zihin Engelliler Öğretmenliği	SÖZ	SÖZ-1	YGS-4	

2010 yılı ve sonrası yıllarda 18 puan türü olduğu için yüzdeliğe dönüştürme işlemi için LYS puanlarından bir tanesinde puanı hesaplanan öğrenci sayısı referans alınarak hesaplanmıştır. Bu sebeple 2010 yılı ve sonrası için hesaplanan yüzdelik değer, önceki yıllar gibi ele alınarak değerlendirilmemelidir.

Araştırma grubunda yer alan üniversitelerin, seçilen programlarının yüzdeler dilim değerlerinin ortalamaları hesaplanmıştır. Bu ortalamalar yıllara göre karşılaştırılmıştır.

Sözel/TS programları için yüzdeler dilimlerin ortalama değerlerinin yorumlanmasında başarı ölçütleri şu şekilde kabul edilmiştir: 0-2,99 arasındaki puanlar yüksek başarıdır; 3-5,99 arasındaki puanlar başarılıdır; 6-9,99 arasındakiler orta başarıdır; 10 ve üzerinde düşük puan olanlar başarılıdır.

Sayısal programları için yüzdeler dilimlerin ortalama değerlerinin yorumlanmasında ölçütler şu şekildedir: 1-3,99 arasındaki puanlar yüksek başarı; 4-9,99 arasında olanlar başarılı; 10-14,99 arasında olanlar orta başarı, 15 ve üzeri düşük başarı kabul edilmiştir.

EA/TM programları için yüzdeler dilimlerin ortalama değerlerinin yorumlanmasında ölçütler şu şekildedir: 0-3,55 arasındaki puanlar yüksek başarı; 3,56-6,99 arasındakiler başarılı; 7-9,99 arasındakiler orta başarı; 10 ve üzerindeki düşük başarı kabul edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Sözel/TS ağırlıklı puan türü ile öğrenci alan öğretmenlik programlarının ortalama yüzdeler dilim değerlerindeki değişimler

Tablo 3. Sözel/TS ağırlıklı puan türü ile öğrenci alan öğretmenlik programlarının yüzdeler dilim değerlerine dair ortalamalar

Programlar/ Yıllar	Üniversite Sınavı Sistemi 1 (\bar{x})			Üniversite Sınavı Sistemi 2 (\bar{x})				Üniversite Sınavı Sistemi 3 (\bar{x})		Üniversite Sınavı Sistemi 4 (\bar{x})				
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ZÖ	5,29	3,16	2,69	1,22	1,04	0,64	4,33	3,18	2,22	2,07	2,34	0,94	2,39	
CÖ	5,92	5,26	5,34	0,38	1,47	2,02	4,18	3,18	0,87			17,76	16,68	3,92
SBÖ	6,52	7,35	7,39	0,72	0,71	1,00	2,70	4,81	4,90	7,69	7,24	8,01	9,55	9,37
TAÖ	6,82	6,35	7,17	0,57	0,77	1,33	2,77	5,41	5,19			7,61	7,00	7,76
TDÖ	1,04	0,94	2,26	0,08	0,18	0,32	1,22	1,16	2,11			3,42	3,51	4,21
TÜÖ	2,10	1,92	2,23	0,06	0,08	0,12	1,22	1,15	0,75	3,41	3,42	3,45	3,68	3,70

Tablo 3'deki bulgular aşağıda özetlenmiştir:

Belirlenen kritere bakıldığında, yüksek başarıya sahip öğrenciler; ZÖ programına 2006 ($\bar{x}=1,22$), 2007($\bar{x}=1,04$), 2008 ($\bar{x}=0,64$), 2011($\bar{x}=2,22$),2012 ($\bar{x}=2,07$), 2013 ($\bar{x}=2,34$), 2014 ($\bar{x}=0,94$), 2015; CÖ programına 2006 ($\bar{x}=0,38$),2007 ($\bar{x}=1,47$), 2008 ($\bar{x}=2,02$), 2011 ($\bar{x}=0,87$); SBÖ ve TAÖ programlarına 2006 ($\bar{x}=0,72$ ve 057) 2007, ($\bar{x}=0,71$ ve 0,77), 2008 ($\bar{x}=1,00$ ve 1,33), 2009 ($\bar{x}=2,70$ ve 2,77); TDÖ programına 2003($\bar{x}=1,04$), 2004($\bar{x}=0,94$), 2006($\bar{x}=0,08$), 2007($\bar{x}= 0,18$) ve 2008 ($\bar{x}= 0,32$), 2009 ($\bar{x}=1,22$) ,2010($\bar{x}=1,16$), 2011($\bar{x}=2,11$); TÜÖ programına 2003 ($\bar{x}=2,10$), 2004 ($\bar{x}=1,92$), 2005($\bar{x}=2,23$), 2006 ($\bar{x}=0,06$), 2007 ($\bar{x}=0,08$), 2008 ($\bar{x}=0,12$), 2009($\bar{x}=1,22$), 2010($\bar{x}=1,15$), 2011($\bar{x}=0,75$) yıllarında alınmıştır.

Başarılı öğrenciler; ZÖ programına 2003 ($\bar{x}=5,29$), 2004 ($\bar{x}=3,16$), 2009 ($\bar{x}=2,69$) ve 2010 ($\bar{x}=3,18$); CÖ programına 2003 ($\bar{x}=5,92$),2004 ($\bar{x}=5,26$), 2005 ($\bar{x}=5,34$),2009 ($\bar{x}=4,18$), 2010 ($\bar{x}=3,18$) ; SBÖ ve TAÖ programlarına 2010 ($\bar{x}= 4,81$; 5,41) ve 2011 ($\bar{x}=4,90$; 5,19) ; TDÖ programına 2014 ($\bar{x}=3,42$), 2015 ($\bar{x}= 3,51$) ve 2016 ($\bar{x}=4,21$), TÜÖ programına 2012 ($\bar{x}=3,41$), 2013 ($\bar{x}=3,42$),2014 ($\bar{x}=3,45$), 2015 ($\bar{x}=3,68$) ve 2016 ($\bar{x}= 3,70$) yıllarında alınmıştır.

Orta başarılı öğrenciler; SBÖ ve TAÖ programlarına 2003 ($\bar{x}=6,52$; 6,82), 2004 ($\bar{x}=7,35$; 6,35), 2005 ($\bar{x}=7,39$; 7,17) ve 2012 ($\bar{x}=7,69$), 2013 ($\bar{x}=7,24$), 2014 ($\bar{x}=8,01$; 7,61), 2015 ($\bar{x}=9,55$; 7,00), 2016 ($\bar{x}= 9,37$; 7,76) yılları arasında alınmıştır.

Düşük başarılı öğrenciler; CÖ programına 2014 ($\bar{x}=17,76$) ve 2015 ($\bar{x}= 16,68$) yıllarında alınmıştır.

ZÖ programına 2016'da, CÖ, TAÖ ve TDÖ programlarına 2012 ve 2013 yılları arasında öğrenci alınmamıştır. Bu yüzden ilgili programlara ait yıllarda veriye yer verilememiştir.

Ortalama yüzdeler dilim ortalamalarına dair tüm bulgular birlikte ele alındığında sözel/TS ağırlıklı öğretmenlik programlarına girişte öğrenci başarısındaki değişimler için şunlar söylenebilir:

- ZÖ programına girişte öğrenci başarısının 2005 yılında önceki iki yıla göre artmış; 2008 yılında 2006'ya göre artmış; 2009'da düşmüş; 2011 yılında, 2010'a göre artmış; 2014 yılında 2012'ye göre artmış; 2015'de 2014'e göre düşmüş; bu programa en başarılı öğrencilerin 2008 ($\bar{x}=0,64$) ve 2014 ($\bar{x}=0,94$) yıllarında alınmıştır.
- CÖ programına girişte öğrenci başarısının 2006-2009 yıllarında düştüğü, 2011 yılında 2010 yılına göre arttığı, 2015'de 2014'e göre artmıştır.
- SBÖ ve TDÖ programlarına girişte öğrenci başarısının 2005-2016 yılları boyunca tüm üniversite sınav sistemlerinde azalış göstermektedir.
- TAÖ programına girişte öğrenci niteliğinin hariç 2005-2016 (2010-2011 hariç) yılları boyunca tüm üniversite sınav sistemlerinde azalış göstermektedir.
- TÜÖ programına girişte öğrenci niteliğinin 2004 yılında 2003 yılına göre arttığı, 2005 yılında önceki yıllara göre düştüğü, 2006-2009 yılları arasında düştüğü, 2011 yılında 2010'a göre arttığı görülmüştür.

ZÖ programına daha başarılı öğrencilerin yerleşme sebebi bu programdan mezun olan öğrencilere özel ve resmi kurumlarda daha çok ihtiyaç duyulması olabilir. TDÖ ve TAÖ programlarına alınan öğrencilerin başarılarında yıllar boyunca yaşanan azalış sebebi bu alanlardan yetişmiş öğretmen sayısının ihtiyaçtan fazla olması sebebi ile yaşanan işsizlik olabilir. TÜÖ programına yerleşen öğrencilerin başarılarındaki artışın sebebi ortaokulların sayılarının niceliksel olarak artmasıyla bu branşlara olan ihtiyacın artması olabilir.

Sayısal/MF ağırlıklı puan türü ile öğrenci alan öğretmenlik programlarının ortalama yüzdeler dilim değerlerindeki değişimler

Tablo 4.Sayısal/MF ağırlıklı puan türü ile öğrenci alan öğretmenlik programlarının yüzdeler dilim değerlerine dair ortalamalar

Program/ Yıllar	Üniversite Sınavı Sistemi 1 (\bar{x})			Üniversite Sınavı Sistemi 2 (\bar{x})				Üniversite Sınavı Sistemi 3 (\bar{x})		Üniversite Sınavı Sistemi 4 (\bar{x})				
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
FBÖ	17,04	18,18	16,64	3,36	3,68	4,88	9,45	31,58	48,82	14,70	21,14	45,41	39,29	40,64
BÖ	22,23	24,22	21,69	5,04	4,53	8,69	14,11	46,47	65,37	47,62	55,43	54,74	45,59	46,82
FÖ	15,16	16,82	15,40	3,91	3,97	6,97	11,37	50,19	45,83			41,25	33,38	35,90
KÖ	17,05	18,94	17,13	2,60	3,47	5,12	9,53	7,58	10,75			14,57	11,29	
BTÖ	9,78	10,11	9,25	1,08	1,19	1,37	4,41	6,44	6,59	10,76	8,49	9,22	11,64	
İMÖ	7,56	6,51	6,05	1,09	0,88	1,14	2,92	10,08	11,87	17,28	19,39	16,83	13,80	14,94
MÖ	2,60	2,51	3,03	0,76	0,97	2,06	4,16	10,27	10,12		29,85	20,25	14,90	14,95

Tablo 4'e göre, yüksek başarıya sahip öğrenciler; FBÖ programına 2006 ($\bar{x}=3,36$), 2007 ($\bar{x}=3,68$) ve 2008 ($\bar{x}=4,88$); BÖ programına 2007 ($\bar{x}=4,53$); FÖ ve KÖ programlarına 2006 ($\bar{x}=3,91$; 2,60) ve 2007 ($\bar{x}=3,97$; 3,47) BTÖ ve İMÖ programlarına 2006 ($\bar{x}=1,08$; 1,09), 2007 ($\bar{x}=1,19$; 0,88), 2008 ($\bar{x}=1,37$; 1,14), 2009 ($\bar{x}=4,41$; 2,92) yılları arasında; MÖ programına 2003 ($\bar{x}=2,60$), 2004 ($\bar{x}=2,51$), 2005 ($\bar{x}=3,03$), 2006 ($\bar{x}=0,76$), 2007 ($\bar{x}=0,97$), 2008 ($\bar{x}=2,06$), 2009 ($\bar{x}=4,16$) yılları arasında alınmıştır.

Başarılı öğrenciler FBÖ programına 2009 ($\bar{x}=9,45$); BÖ programına 2006 ($\bar{x}=5,04$), 2008 ($\bar{x}=8,69$); FÖ programına 2008 ($\bar{x}=6,97$); KÖ programına 2008 ($\bar{x}=5,12$), 2009 ($\bar{x}=9,53$), 2010 ($\bar{x}=7,58$) arasındaki; BTÖ programına 2003 ($\bar{x}=9,78$), 2005 ($\bar{x}=9,25$), 2010 ($\bar{x}=6,44$), 2011

($\bar{x}=6,59$), 2013 ($\bar{x}=8,49$), 2014 ($\bar{x}=9,22$); İMÖ programına 2003 ($\bar{x}=7,56$), 2004 ($\bar{x}=2,51$), 2005 ($\bar{x}=6,05$) arasındaki yıllarda alınmıştır.

Orta başarılı öğrenciler; FBÖ programına 2012 ($\bar{x}=14,70$), BÖ ve FÖ programlarına 2009 ($\bar{x}=14,11$; 11,37), KÖ programına 2011 ($\bar{x}=10,75$), 2014 ($\bar{x}=14,57$) ve 2015 ($\bar{x}=11,29$); BTÖ programına 2012 ($\bar{x}=10,76$) ve 2015 ($\bar{x}=11,64$); İMÖ programına 2010 ($\bar{x}=10,08$), 2011 ($\bar{x}=11,87$), 2012 ($\bar{x}=17,28$), 2014 ($\bar{x}=16,83$), 2015 ($\bar{x}=13,80$), 2016 ($\bar{x}=14,94$); MÖ programına 2010 ($\bar{x}=10,27$), 2011 ($\bar{x}=10,12$), 2012 ($\bar{x}=10,12$), 2015 ($\bar{x}=14,90$), 2016 ($\bar{x}=14,95$) yıllarında alınmıştır.

Düşük başarılı öğrenciler; FBÖ, BÖ, FÖ, KÖ programlarına 2003 ($\bar{x}=17,04$; 22,23; 15,16; 17,05), 2004 ($\bar{x}=18,18$; 24,22; 16,82; 18,94), 2005 ($\bar{x}=16,64$; 21,69; 15,40; 17,13) ve 2010 [$\bar{x}=31,58$; 46,47; 50,19, - (KÖ)], 2011 [$\bar{x}=48,82$; 65,37; 45,83, - KÖ], 2012 ($\bar{x}=14,70$; 47,62), 2013 ($\bar{x}=21,14$; 55,43), 2014 ($\bar{x}=45,41$; 54,74; 41,25), 2015 ($\bar{x}=39,29$; 45,59; 35,90), 2016 ($\bar{x}=40,64$; 46,82; 35,90) yılları arasında yerleştiği görülmüştür. İMÖ programına düşük başarılı öğrencilerin yerleştiği yıllar 2012 ($\bar{x}=17,28$), 2013 ($\bar{x}=19,39$), 2014 ($\bar{x}=16,83$) MÖ programına ise 2013 ($\bar{x}=29,85$), 2014 ($\bar{x}=20,25$)'tür.

Ortalama yüzdeler dilim ortalamalarına dair tüm bulgular birlikte ele alındığında sayısal/MF ağırlıklı öğretmenlik programlarına girişte öğrenci başarısındaki değişimler için ise şunlar söylenebilir:

İMÖ ve MÖ programlarına (2012-2014 yılları hariç) 2003'den 2016 yılına kadar başarılı veya yüksek başarılı öğrencilerin alındığı söylenebilir. 2012-2016 yılları arasında FBÖ, BÖ, FÖ, KÖ düşük başarılı öğrencilerin alındığı dikkat çekici bir durumdur. 2012-2014 yılları arasında İMÖ, 2013 ve 2014'de MÖ programlarında düşük başarılı öğrenciler yerleşmiştir.

2012 ve 2013 yıllarında FÖ ve KÖ, 2012 yılında MÖ, 2016 yılında KÖ programına öğrenci alınmadığı için bu yıllardaki ilgili programların verilerine yer verilememiştir. Ayrıca 2016'da BTÖ programının puan türü değiştiği için veriye yer verilmemiştir.

FBÖ, BTÖ ve İMÖ programlarındaki öğrenci başarısı önceki üniversite sınav sistemindeki diğer branşlarla olan başarı sıralaması düşünüldüğünde, 2006-2008 yılları arasında yükselme gösterdiği söylenebilir.

Sayısal/MF ağırlıklı öğretmenlik programlarının tümünde 2009 yılında önceki yıllara göre başarıda dikkat çekici bir düşüş olduğu görülmektedir.

BÖ, FÖ ve KÖ programlarına girişte öğrenci başarısının 2004 yılında 2003'e göre düştüğü, 2005 yılında yükselmiş, 2006-2011 yılları arasındaki tüm üniversite sınav sistemlerinde azalmıştır. BÖ programına girişte öğrenci niteliğinin 2012-2014 yıllarında düştüğü, 2015 yılında düşmüştür. FÖ ve KÖ programlarına girişte öğrenci niteliği 2015 yılında 2014 yılına göre yükselmiştir.

BTÖ programına girişte öğrenci başarısının 2004 yılında 2003 yılına göre yükseldiği, 2005-2009 yılları arasındaki tüm üniversite sınav sistemlerinde azalmıştır. 2013 yılında, 2012'ye göre artmış, 2013-2015 yılları arasında giderek düşmüştür.

İMÖ programa girişte öğrenci başarısının 2003-2006 yıllarında artış gösterirken, MÖ programında ise azalış gösterdiği görülmektedir. İMÖ ve MÖ programlarına girişte öğrenci başarısının 2013-2016 yıllarında giderek arttığı görülmektedir. 2009 yılında ise önceki yıllara göre düşmüştür.

FBÖ, BTÖ ve İMÖ programlarına özellikle 2003-2006 aralığında başarılı öğrencilerinin alınmasının sebebi 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçildikten sonra yoğun olarak talep edilen ilköğretim öğretmenlerinden kaynaklanıyor olabilir.

Fen-Edebiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültelerinin ortaöğretim öğretmenliği programlarının öğretmen yetiştirmek için birlikte varlığını sürdürmeleri ortaöğretim alanında ihtiyaçtan fazla öğretmen yetiştirilmesine sebep olmuştur. KÖ, BÖ, MÖ gibi programlardaki öğrenci başarısının düşüş sebepleri bu durumdan kaynaklanıyor olabilir.

EA/TM ağırlıklı puan türü ile öğrenci alan öğretmenlik programlarının ortalama yüzdeler dilim değerlerindeki değişimler

Tablo 5.EA/TM ağırlıklı puan türü ile öğrenci alan öğretmenlik programlarının yüzdeler dilim değerlerine dair ortalamalar

Programlar/Yıllar	Üniversite Sınavı Sistemi 1 (\bar{x})			Üniversite Sınavı Sistemi 2 (\bar{x})				Üniversite Sınavı Sistemi 3 (\bar{x})		Üniversite Sınavı Sistemi 4 (\bar{x})				
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
OÖ	13,23	11,73	9,83	2,26	2,48	2,74	5,73	3,70	3,26	6,27	4,86	4,79	5,58	
SÖ	9,07	8,88	8,33	1,34	1,18	1,71	4,28	7,58	11,34	18,42	33,92	26,47	19,31	19,48
RPD	5,05	4,69	4,32	0,71	0,43	0,72	1,17	3,51	5,01	6,25	6,84	6,88	9,99	7,91

Yüksek başarılı öğrencilerin OÖ, SÖ, RPD programlarına 2006 ($\bar{x}=2,26$; 1,34, 0,71) 2007 ($\bar{x}=2,48$; 1,18; 0,43) , 2008 ($\bar{x}=2,74$; 1,71; 0,72) yılları arasında; 2010 ($\bar{x}= 3,70$) ve 2011 ($\bar{x}=3,26$) yıllarında OÖ programına; 2010 ($\bar{x}= 3,51$) yılında RPD programına alındığı söylenebilir.

Başarılı öğrencilerin OÖ için 2009 ($\bar{x}=5,73$) ,2012 ($\bar{x}=6,27$), 2013 ($\bar{x}=4,86$), 2014 ($\bar{x}=4,79$) 2015 ($\bar{x}=5,58$); SÖ için 2009 ($\bar{x}=4,28$); RPD için 2003 ($\bar{x}=5,05$), 2004 ($\bar{x}=4,69$), 2005 ($\bar{x}=4,32$) ve 2011 ($\bar{x}=5,01$), 2012 ($\bar{x}=6,25$), 2013 ($\bar{x}=6,84$), 2014 ($\bar{x}=6,88$) yılları arasında alındığı söylenebilir.

Orta başarılı öğrenciler OÖ programı için 2005 ($\bar{x}=9,83$) ; SÖ programı için 2003 ($\bar{x}=9,07$), 2004 ($\bar{x}=8,88$) ve 2005 ($\bar{x}=8,33$); RPD programı için 2015 ($\bar{x}= 9,99$) ve 2016 ($\bar{x}=7,91$) yıllarında alındığı söylenebilir.

Düşük başarılı öğrencilerin OÖ için 2003 ($\bar{x}=13,23$), 2004 ($\bar{x}=11,73$); SÖ için 2011 ($\bar{x}=11,34$), 2012 ($\bar{x}=18,42$), 2013 ($\bar{x}=33,92$), 2014 ($\bar{x}=26,47$), 2015 ($\bar{x}=19,31$), 2016 ($\bar{x}=19,48$) yıllarında alındığı görülmektedir.

2016'da OÖ programının puan türü değiştiği için veriye yer verilmemiştir.

SÖ programına 2011 ve sonraki yıllarda düşük başarılı öğrencilerin alınması dikkat çekici bir durumdur. 2003-2016 yıllarında RPD programına, OÖ programına ise 2005'den sonra orta düzey ve üzerinde başarı gösteren öğrenciler alınmıştır. En başarılı öğrencilerin her üç programa da 2006-2009 yıllarında alındığı söylenebilir.

2003-2008 yıllarında SÖ programına yerleşen öğrencilerin başarılarındaki artışın sebebi, daha önce lisans programlarına sınıf öğretmenliği sertifikasının uzun bir süredir verilmeyişinden kaynaklanıyor olabilir. 2011 yılında OÖ, SÖ ve RPD programlarına yerleşen öğrencilerin başarılarına azalma olmasının sebebi ikili öğretim programları olabilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın sonucuna göre, 2003-2016 yıllarında öğretmenlik programlarına genellikle orta düzey ve üzerinde başarıya sahip öğrencilerin alındığı görülmüştür. Ancak, 2011'den sonra SÖ; 2012'den sonra FBÖ, BÖ, FÖ ve KÖ programlarına düşük başarılı öğrenciler alınmaya başlamıştır. 2012-2014 yılları arasında ise İMÖ, 2013 ve 2014'de MÖ programlarında düşük başarılı öğrenciler alınmıştır. 2014 yılından sonraki CÖ programına yerleşen öğrenciler hariç, sözel/TS programlarının 2003-2016 yıllarında giren öğrencilerin orta seviye üzerinde başarı gösterdikleri görülmüştür.

2012'den sonra FBÖ, BÖ, FÖ, KÖ; 2014'den sonra MÖ programlarına düşük başarılı öğrencilerin tercih etmesinin altında bu tarihe kadar Fen-Edebiyat fakültesi mezunlarına çeşitli uygulamalarla ortaöğretim öğretmeni olma hakkı verilmesinin olumsuz etkileri olabilir. Öğretmenlik mesleğini tercih edenlerin hem Fen-Edebiyat hem de FBÖ, BÖ, FÖ, KÖ

programlarına yönelebilmemesinden dolayı bu branşlarda öğretmen sayısı ihtiyaçtan fazla bir hal almaya başlamıştır (Kartal, 2011).

2015'den sonra RPD, İMÖ, TÜÖ, OÖ, ZÖ programlarına yerleşen öğrencilerin başarılarının orta seviyenin altına inmeyişi sebebi bu öğrencilere parasız yatılılık ve burs hakkı verilmeye devam edilişi olabilir. 1990-1993 yıllarında öğretmenlik programlarını ilk onda tercih edip, kazanan her öğrenciye parasız yatılılık ve burs hakkı verilmesiyle, 1990 ve 1991 yıllarında birçok öğrenci üniversite giriş sınavlarında öğretmen yetiştiren bir fakülteyi ilk sırada tercih etmiştir. (Şeren, 1995; Turan, 2012). 13 Ağustos 1996 tarihli 22726 sayılı Resmi Gazete'de "Öğretmen ve Eğitim uzmanı Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumların Parasız Yatılı ve Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara İlişkin Yönetmelik" ile ilgili değişiklikler yapılmıştır. Yeni değişikliklere göre eğitim fakültesi programlarını ilk beş tercihinde kazanan sınırlı sayıdaki öğrenciye burs verilmeye başlanmıştır. 1998-2014 yılları arasında yayınlanan tercih kılavuzlarında da bu bilgiye yer verilmiştir (ÖSYM, 1999). 1994-2014 yıllarında öğretmenlik programlarını ilk beşte tercih edip, kazanan öğrencilere kontenjan dahilinde Parasız Yatılı ve Burs hakkı verilmiştir. 2015-2017'de ise öğretmenlik programlarından bazılarını ilk beşte tercih edip, kazanan öğrencilere kontenjan dahilinde burs verilmiştir (ÖSYM, 2015, ÖSYM, 2016, ÖSYM, 2017).

2003-2008 yıllarında sınıf öğretmenliği ve ilköğretim branş öğretmenliği programlarına yerleşen öğrencilerin başarısında giderek artış olmasının sebebi 1997 yılından sonra üniversitelerin herhangi bir bölümünden mezun olanlara sınıf öğretmenliği sertifikası verilmesinin durdurulması ve ilköğretim branş öğretmenlerinin sadece ilgili programlardan mezun olanlardan karşılanmaya başlaması olabilir (Aydın, 1998).

RPD ve OÖ programları ise 2008 ve 2009 yıllarına kadar başarılı öğrencileri alırken, bu yıllardan itibaren orta seviyede başarılı öğrencileri almaya başlamıştır. Aynı şekilde SÖ ve FBÖ programlarına yerleşen öğrencilerin başarısında da azalma görülmüştür. Bu değişimin altında yatan sebep ise ikili öğretim uygulamasının olumsuz etkileri olabilir. 1992 yılında çıkarılan "Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması Hakkındaki Kanun" (27.11.1992 tarih ve 3843 Sayı) ile 1993-1994 eğitim-öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinde ikinci öğretim yaygınlaşmaya başlamıştır. Daha sonraları bu programların sayısı ihtiyaçtan fazla bir hal almıştır (YÖK, 2006). Her geçen yıl ikili öğretim programlarına daha fazla kontenjan verilmiştir. 2012'de özel eğitim öğretmenliği ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümleri hariç ikili öğretim yapan öğretmenlik programları kaldırılmıştır (ÖSYM, 2012).

2006-2009 yıllarında OÖ programındaki öğrenci başarısındaki azalışının sebeplerinden biri açıköğretim programlarının da okul öncesi öğretmeni yetiştirilmesi ile bu programa yönelen öğrenci sayısının artması olabilir. 2000 yılında Anadolu Üniversitesi ve MEB arasında imzalanan protokol ile açıköğretim fakültesine bağlı olarak okulöncesi öğretmenliği programı açılmış ve 2012'de ise öğrenci alımı durdurulmuştur (YÖK, 2007b).

2006-2008 yıllarında ZÖ, CÖ, SBÖ, TÖ, BTÖ, İMÖ, MÖ, FBÖ, FÖ, KÖ, OÖ, SÖ ve RPD programlarına çoğunlukla yüksek düzeyde başarı gösteren öğrencilerin alındığı görülmüştür. 2003-2011 yıllarında ise TDÖ ve TÜÖ programlarına yüksek düzeyde başarıya sahip öğrenciler alınmıştır. 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçildikten sonra ilköğretim branşlarında öğretmen ihtiyacına yoğun talep yaşanmış olabilir (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun, 1997). Bu sonucun ilköğretim öğretmenliği programlarının (SBÖ, TÜÖ, BTÖ, İMÖ, FBÖ, SÖ ve RPD) başarılı öğrenciler tarafından tercih edilmesine sebep olduğu görülmektedir.

2011'den sonra ise ZÖ programlarına yüksek düzeyde başarı gösteren öğrencilerin alındığı görülmüştür. Bu durumun SÖ programlarına olan ihtiyacın azalmasından dolayı öğrencilerin, ZÖ programına yönelmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

2015 yılından sonra FÖ, KÖ, BÖ, MÖ ve CÖ programlarına girişte öğrenci başarısında önceki yıllara göre artış olmuştur. YÖK pedagojik formasyon programını 5 Nisan 2012 tarihinde aldığı kararla kaldırmış, karara gerekçe olarak da pedagojik formasyon alanlarında ortaya çıkan öğretmen fazlasını göstermiştir. Fen edebiyat fakültelerinin tepkisini çeken bu kararın üzerinden bir yıl geçtikten sonra, 18 Nisan 2013 tarihinde YÖK 2013 yılı 4. toplantısında fen edebiyat fakülteleri mezuniyeti sonrası pedagojik formasyon sertifika programının devamına karar verilmiştir (Yıldırım & Vural, 2014). Bu durumun 2012'den sonra eğitim fakültelerinin FÖ, KÖ, BÖ, MÖ programlarının başarılı öğrenciler tarafından tercih edilmesine sebep olduğu söylenebilir.

1997-1998 eğitim-öğretim yılından itibaren zorunlu ilköğretimin sekiz yıla yükseltilmesi ile bazı öğretmenlik programlarına daha çok ihtiyaç duyulmuştur. Daha önceki yıllarda programlar arasında hiç yer almayan ya da sınırlı sayıda yer alan Fen bilgisi öğretmenliği, ilköğretim matematik öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği, bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği, yabancı dil öğretmenliği ve özel eğitim öğretmenliği programları açılmaya başlamıştır ve hızla yaygınlaşmıştır. Örneğin; 1983-84 öğretim yılında fen bilgisi öğretmenliği programında yer almazken 2006-2007 öğretim yılında 43 eğitim fakültesinde FBÖ programı yer almaktadır. Bu eğitim yılında, SÖ programı sayısı 17'den 55'e, SBÖ programı sayısı 3'den 42'ye, BTÖ programı sayısı 29'a, ZÖ programı sayısı ise 9'a yükselmiştir (YÖK, 2007b). 2011 yılından sonraki yıllarda SÖ, FBÖ ve SBÖ programlarına girişte öğrenci başarılarının düşme sebebi, zamanında sekiz yıllık kesintisiz eğitime öğretmen yetiştirme amacıyla kontenjanların yükseltilmesi olabilir. Buna karşın sekiz yıllık ilköğretim okulları için ihtiyaç duyulan programlara girişte öğrenci başarısı 2003-2006 yıllarında daha yüksektir.

Lise öğrenimini dört yılda tamamlayanların ilk kez mezun olduğu 2009 yılında tüm öğretmenlik programlarına girişte öğrenci başarısında, önceki yıllara göre önemli bir düşüş olmuştur. Bu durumun 2009 yılında önceki yıllara göre daha fazla lise mezununun üniversite sınavına girmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma üniversite sınavı sonuçları ile sınırlı kalmıştır. Yapılan birçok araştırmada (Ateş ve Burgaz 2014; Eraslan, 2009) ise öğretmenlik programlarına girişinde sadece üniversite sınavının yeterli olmadığı belirtilmiştir. Bu araştırmalar öğretmenlik programlarına öğrenci kabulünde bireysel mülakat, tutum testleri ve lise referans mektupları gibi çoklu ölçme değerlendirme araçlarının birlikte kullanılması görüşüne sahiptirler. Türkiye'de öğretmen seçiminde üniversite sınavı ile birlikte öğretmenlik mesleği için gerekli olan kişisel özelliklerin ve duyuşsal becerilerinde ölçülmesine yönelik bir ölçme değerlendirme sisteminin geliştirilmesi önerilmektedir. Çünkü öğretmen eğitim programlarının tek girdisi onların üniversite sınavı ile ölçülen bilişsel girdileri değildir. Öğretmenlerin kişisel özellikleri ve duyuşsal becerileri de öğretmen eğitimi programlarının önemli girdilerini oluşturmaktadır. Ayrıca bundan sonraki araştırmacılara öğretmenlik programına kabul edilmiş, birinci sınıftaki öğrencilerin öğretmenlik tutumlarının, öğretmenlik mesleğine yönelik yeteneklerinin belirlenmesine yönelik araştırmalar yapmaları önerilmektedir. Ayrıca, öğretmenlik programlarına başarılı öğrencilerin yönelmesi için gerekli önemler alınmalıdır.

Teşekkür: Bu araştırmada bilimsel danışmanlığı için Prof. Dr. Niyazi Karasar'a teşekkürlerimi sunarım.

Kaynakça

- Akdemir, A. S. (2013). Türkiye'de öğretmen yetiştirme programlarının tarihçesi ve sorunları. *Electronic Turkish Studies*, 8(12), 15-28
<http://eds.b.ebscohost.com/abstract?site=eds&scope=site&jrnl=13082140&AN=94302299&h=XBvSn1hQ4y4uYkLlgRC8ZTQBJVlvyEW9NSaseHcmIT7%2bgeQDesdPkRNoIxsse6TpHiCsPoakueAbZmlcQ91DCg%3d%3d&crl=f&resultLocal=ErrCrInoResults&resultNs=Ehost&crllhashurl=login.aspx%3fdirect%3dtrue%26profile%3dehost%26scope%3dsite%26authtype%3dcrawler%26jrnl%3d13082140%26AN%3d94302299> adresinden erişildi
- Akyüz, Y. (2008). Türkiye'de öğretmen yetiştirmenin 160. yılında Darülmualimîn'in ilk yıllarına toplu ve yeni bir bakış. *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, 20 (20), 17-58. DOI: 10.1501/OTAM_0000000532
- Ateş, H. ve Burgaz, B. (2014). Türkiye, ABD ve Finlandiya öğretmen yetiştirme sistemlerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri ve Türkiye'deki sistemin geliştirilmesine ilişkin öneriler. *K.Ü.Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1710-1722.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/209784> adresinden erişildi.
- Aydın A. (1998). Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılması ve öğretmen yetiştirme sorunu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 4(3), 275-286.
- Azar, A. (2011). Türkiye'deki öğretmen eğitimi üzerine bir söylem: Nitelik mi, nicelik mi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 36-38.
<http://www.kuey.net/index.php/kuey/article/view/645> adresinden erişildi.
- Bahar, H. H. (2006). KPSS puanlarının akademik başarı ve cinsiyet açısından değerlendirilmesi. *EğitimveBilim*, 31(140),68.74
<http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5010> adresinden erişildi.
- Eraslan, A. (2009). Finlandiya'nın PISA'daki Başarısının Nedenleri: Türkiye için Alınacak Dersler. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 3 (2), 238-248. <http://dergipark.gov.tr/balikesirnef/issue/3369/46514> adresinden erişildi.
- Ergün, M. (2006). Atatürk döneminde öğretmen yetiştirme. Atatürk döneminden günümüze Cumhuriyetin eğitim felsefesi ve uygulamaları sempozyumu. Gazi Eğitim Fakültesi 16-17 Mart 2006, Ankara. (s: 215-225).
<http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/303-published.pdf> adresinden erişilmiştir.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun, (1997, 16 Ağustos), Resmi Gazete (Sayı: 4306).
<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23084.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Kartal, M. (2011). Türkiye'nin alan öğretmeni yetiştirme deneyimleri ve sürdürülebilir yeni model yaklaşımları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 50-57.
<http://dergipark.gov.tr/deubefd/issue/25122/265279> adresinden erişildi.
- Kiraz, E., Aksu, M., Daloğlu, A., Demir, C. E. ve Yıldırım, S., (2010). Öğretmen adaylarının eğitim görüşlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 526-40. <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/1786/1622> adresinden erişildi.
- Malaty, G. (2006). What are the Reasons Behind the Success of Finland in PISA? *Gazette des Mathematiciens*, 108, 59-66. <http://www.cimt.org.uk/journal/malaty.pdf> adresinden erişilmiştir.
- MEB(2014).19.MillîEğitimŞurası.http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/35/27/719973/dosyalar/2015_02/02041116_19.millieitmuraskarlar.pdf adresinden erişilmiştir.

- Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama Ve Yer Değiştirme Yönetmeliği (2015, 17 Nisan), ResmiGazete(Sayı:29329)<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler//2015/04/201504174.htm/20150417.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler//2015/04/20150417-4.htm> adresinden erişilmiştir.
- Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarında Parasız veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Yönetmeliğin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik (1996, 13 Ağustos), Resmi Gazete (Sayı: 22726).ErişimAdresi:<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22726.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22726.pdf> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2002). Merkezi Yerleştirme ile Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları. Ankara: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi.
- ÖSYM (2003). Merkezi Yerleştirme ile Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları. <http://www.osym.gov.tr/Eklenti/1018,osys23ektablo4pdf.pdf?0> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2004). Merkezi Yerleştirme ile Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları. <https://www.osym.gov.tr/TR,1884/2004-osys-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2005). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu. <https://www.osym.gov.tr/TR,1647/2005-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişildi
- ÖSYM (2006). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu. <https://www.osym.gov.tr/TR,1476/osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2007). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu. <https://www.osym.gov.tr/TR,1330/2007-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2008). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu. <https://www.osym.gov.tr/TR,1211/2008-ogrenci-secme-ve-yerlestirme-sistemi-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2009) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu <https://www.osym.gov.tr/TR,1170/2009-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişildi.
- ÖSYM (2010) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve KontenjanlarıKılavuzu.https://dokuman.osym.gov.tr/pfdokuman/2010/OSYS/Kilavuzlar/TercihKilavuzu/2010_OSYS_Tablo4.pdf adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2011) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu. <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/257,2011tablo4-2172011pdf.pdf?0> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2012) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu. <https://dokuman.osym.gov.tr/pfdokuman/2012/OSYS/2012OSYSKONTKILAVUZ.pdf> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2013a) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve KontenjanlarıKılavuzu.<https://dokuman.osym.gov.tr/pfdokuman/2013/OSYS/2013OSYSISTEMKILAVUZU%2021%2003%202013.pdf> adresinden erişilmiştir..
- ÖSYM (2013b) Kamu Personeli Sınavı Öğretmenlik Alan Bilgisi Sınavı Testi Türkçe Öğretmenliği.<https://dokuman.osym.gov.tr/pfdokuman/2013/KPSS1/T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf> adresinden erişilmiştir.

- ÖSYM (2014) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu. https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/YGS/2014_0SYS_KILAVUZU_02_01_2014.pdf adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2015) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/OSYS/20150SYSKONTKILAVUZU15072015.pdf> adresinden erişildi.
- ÖSYM (2016) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/LYS/TERCIH/OSYSKONTKILAVUZU01082016.pdf> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2017) Yüksek Öğretim Kurumları Sınavı Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2017/OSYS/LYS/KONTENJANKILAVUZU18072017.pdf> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2018) Yüksek Öğretim Kurumları Sınavı Yüksek Öğretim Kurumları ve Kontenjanları Kılavuzu. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/YKS/KONTKILAVUZ6082018.pdf> adresinden erişildi.
- Safran, M., Kan, A., Üstündağ, M. T., Birbudak, T. S. ve Yıldırım, O. (2014). 2013 KPSS Sonuçlarının Öğretmen Adaylarının Mezun Oldukları Alanlara Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39 (171): 13-25. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/3044/649> adresinden erişilmiştir.
- Sahlberg, P. (2007). Education policies for raising student learning: the Finnish approach. *Journal of Education Policy*, 22(2), 147-171.
- Sözleşmeli Öğretmen İstihdamına İlişkin Yönetmelik (2016, 3 Ağustos), Resmi Gazete (Sayı: 29790). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160803-22.htm> adresinden erişilmiştir.
- Şeren, M. (1995). Öğretmen Yetiştirmede 3580 Sayılı Yasayla Getirilen Parasız Yatılılık ve Bursluluk Uygulaması. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Teftişi, Planlaması ve Teftişi Bilim Dalı. Doktora Tezi. Ankara
- Turan, R. (2012). Avni Akyol Dönemi Eğitim Siyasaları. *National Education*, 108.
- Uygun, S. (2010). Türkiye’de Öğretmen Adaylarının Seçimi ile İlgili Bazı Uygulamaların Tarihsel Analizi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 707-730 <http://gefad.gazi.edu.tr/article/view/5000078477> adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, A. (2013). Öğretmen Eğitimi Araştırmaları: Yönelimler, Sorunlar ve Öncelikli Araştırma Alanları, *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 175-186 <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/1935> adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, İ. ve Vural Ö.F. (2014). Türkiye’de öğretmen yetiştirme ve pedagojik formasyon sorunu, *Journal of Teacher Education and Educators*, 3(1), 73-90.
- YÖK (1999). Türkiye’de Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon. YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitim Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi http://www.yok.gov.tr/documents/10279/12924/turkiyede_ogretmen_egitiminde_standartlarla_ve_akreditasyon.pdf/ adresinden erişilmiştir
- YÖK. (2007a). Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007). Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- YÖK. (2007b). Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi. Ankara. http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/yok_ogretmen_kitabi/054a8c72-174b-4b00-a675-837874006db5 adresinden erişilmiştir.
- Yüksel S. (2013). Öğretmen Yetiştirmede Hesap Verebilirlik Bağlamında KPSS Sonuçlarının Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı(1)*, 404-420.